

25.04.2022

POL-2022-30164

Oikeusministeriö

VN/28370/2020

Poliisihallituksen lausunto kuluttajaluottotyöryhmän mietinnöstä 2022:12

1 Asia

Oikeusministeriö on pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa kuluttajaluottotyöryhmän mietinnöstä 2022:12.

Mietinnössä ehdotetaan muutettavaksi kuluttajansuojalain koti- ja etämyyntiä koskevaa lukua sekä kuluttajaluottoja koskevaa lukua. Lisäksi ehdotetaan muutoksia kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annettuun lakiin.

Esityksen tavoitteena on vähentää kuluttajaluottoihin liittyviä velkaongelmia, ohjata kuluttajaluottojen hinnoittelua ja markkinointia yhteiskunnallisesti hyväksyttävämpään suuntaan sekä estää luotonottoon ja maksamiseen liittyviä väärinkäytöksiä.

2 Poliisihallituksen lausunto

Poliisihallitus pitää esityksen tavoitteita erityisesti rikosten ennalta estämisen näkökulmasta kannatettavana ja kannattaa, että esitetyt muutokset tulevat voimaan mahdollisimman pian.

Poliisihallitus pitää mietinnössä esitettyjä vaikutuksia rikostorjuntaan, turvallisuuteen ja tietosuojaan pääosin oikeina. Poliisihallitus ei kuitenkaan pidä kovinkaan todennäköisenä, että vahvan tunnistamisen lisääminen sinänsä vaikuttaisi kalasteluyritysten kasvuun.

Niin sanotut tilauspetokset, joissa tilataan hyödykkeitä toisen henkilön nimiin hyödyntämällä rikoksen asianomistajan henkilötietoja, voitaisiin valtaosin estää, mikäli maksunlykkäystä ja luottoa haettaessa kaikissa tapauksissa edellytettäisiin luotonantajan tarkastavan luoton hakijan henkilöllisyys vahvalla tunnistautumisella. Poliisin tietoon on tullut vuosittain varovaisen arvion mukaan yli tuhat rikosta, joissa asianomistajan henkilötietoja on käytetty yllä kuvatulla tavalla petosten ja identiteettivarkauksien tekemiseen. Niin sanotut tilauspetokset aiheuttavat merkittävää haittaa asianomistajalle, jonka tiedot ovat esimerkiksi tietomurron yhteydessä vuodettu verkon eri alustoille tai muuten otettu luvatta käyttöön. Asianomistajalla ainoa keino suojautua täl-

laisia tapauksia vastaan on ollut hakea omaehtoinen luottokielto, mikä osaltaan hankaloittaa asianomistajan elämää mm. sopimuksia tehtäessä tai kuluttajakaupassa. Lisäksi asianomistajalle aiheutuu kohtuutonta haittaa hänen nimissä luvatta tilattujen tuotteiden tai otettujen lainojen peruuttamisesta ja mahdollisten ulosottomaksujen selvittelystä, jopa luottotietojen menetyksen palauttamisesta. Asianomistajille koituvan vahingon lisäksi yllä kuvattujen petosten ja identiteettivarkauksien tutkinta vie myös merkittävän määrän poliisin esitutkinnan resursseja ja ne voitaisiin osaltaan ennalta estää vahvan tunnistautumisen välinein.

Poliisi kannattaa ensisijaisesti vahvaa sähköistä tunnistamista kaikessa kuluttajakaupassa, jolla estetään tehokkaasti tilauspetoksia. Toisen henkilön vahvojen tunnistautumistietojen haltuun saaminen on huomattavasti hankalampaa kuin jonkun henkilötunnuksen ja henkilön nimen syöttäminen verkkolomakkeelle, koska henkilötunnuksia ja henkilöiden nimiä on verkossa helposti saatavilla ja valmiina hyödynnettäväksi.

Poliisin näkemyksen mukaan maksupalveluiden välittäjien ja luotonantajien omat toimet petosrikosten ja identiteettivarkauksien torjumiseksi eivät ole olleet riittäviä ja nämä eivät ole ottaneet vapaaehtoisesti käyttöön vahvaa sähköistä tunnistautumista kuluttajaluottoja myöntäessään, vaikka tähän ei ole lainsäädännön asettamia esteitä. Asiaa on käsitelty myös julkisuudessa ja eri medioiden selvitysten mukaan edelleen on mahdollista tilata toisen henkilön nimiin hyödykkeitä siitä huolimatta, että luotonantajat ovat ilmoittaneet kehittäneensä järjestelmiään sellaisiksi, että ne havaitsevat aiempaa paremmin rikollisen toiminnan. Poliisin näkemyksen mukaan kustannukset luotonantajille sähköisen vahvan tunnistautumisen vaatimiseksi eivät ole kohtuutomia suhteessa rikoksen asianomistajille ja yhteiskunnalle aiheutuneisiin kustannuksiin ja muuhun haittaan.

Mietinnössä on mainittu, että korkokaton alentaminen vähentäisi kuluttajaluottoihin liittyviä velkaongelmia erityisesti velkakierteessä olevien kuluttajien osalta, koska se ehkäisisi syvempien velkaongelmien syntymistä. Siten säännösmuutokset voisivat ainakin välillisesti vähentää joidenkin ihmisten alttiutta turvautua rikolliseen toimintaan velkaongelmien ratkaisemiseksi.

Toisaalta, kun suuren luottoriskin omaavien kuluttajien luotonsaanti joiltakin osin samalla vaikeutuisi, voisi tämäkin osaltaan johtaa maksuvälinerikollisuuden ja muun rikollisuuden (erityisesti petosrikollisuuden) kasvuun, jos osa kuluttajista tästä syystä joutuisi sellaiseen tilanteeseen, ettei luottoa olisi enää mahdollista saada laillisin keinoin. Tämä puolestaan voisi kasvattaa riskiä harmaiden luottomarkkinoiden kasvusta tai jopa täysin yhteiskunnan kontrollin ulkopuolella olevan velanannon lisääntymisestä, jota riskiä Poliisihallitus pitää sitä todennäköisempänä, mitä enemmän jo velkaantuneiden kuluttajien luotonsaanti nykyisestään vaikeutuisi. Harmaaseen tai täysin laitomaan velanantoon liittyvät velan takaisinmaksuongelmat puolestaan saattavat vaikuttaa esimerkiksi huumorikollisuuden tai jopa väkivaltarikollisuu-

den kasvuun erityisesti, jos haastava ja koko yhteiskunnan toimintaan vaikuttava taloudellinen tilanne vaikeutuisi vielä nykyisestään. Tästäkin syystä lainsäädäntöesityksen vaikutusten jälkiarviointi olisi erityisen tärkeää.

Poliisihallituksella ei ole mietinnön liitteeseen sisältyviin säännösluonnoksiin lausuttavaa.

Poliisijohtaja

Janne Paavola

Poliisiylitarkastaja

Karl Linderborg

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 25.04.2022 klo 14:23. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Jakelu

Oikeusministeriö

Tiedoksi

Poliisihallitus - poliisitoimintayksikkö